

Η ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΕΜΠΝΕΥΣΕΩΣ

© SISMANOGLIO
MERAKI

Η ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΕΜΠΝΕΥΣΕΩΣ

 SISMANOGLIO
MILANO

Βιβλία τοῦ ἰδίου :

— Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Νίκαιαν — Ταξιδιωτικαὶ

ἐντυπώσεις — 1909 — Ἐξαντληθέν.

— Ἀπλᾶ Λόγια — Χρονογραφήματα — 1932.

— Ἀλόη — Μυθιστόρημα — 1936 — ἔξαντληθέν.

— Δύο Διαλέξεις — 1938.

SISMANOGLIO
MEGALIO

Ἡ ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΕΜΠΝΕΥΣΕΩΣ

ΔΙΑΚΕΣΙΣ ΕΝ Τῇ
ΕΛΛΗΝΙΚῃ ΕΝΔΕΙΞΙ
ΣΤΑΜΠΟΥΑ 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1941

"Όχι! Τὸ βῆμα δὲν μᾶς χρειάζεται σήμερα. Ποιὰ ἡ ἀνάγκη ἄλλωστε νὰ ὑπάρχει; Ποιὸν ἔχει σκοπὸν; Τί καλεῖται νὰ κάμῃ; Εἶναι ἀπολύτως περιττόν.

"Αδικοὶ λοιπὸν ἐστήθη ἐδῶ, ματαίως μὲ ἐκάλεσε νὰ τὸ καταλάβω ἐπὶ μίαν ὄραν, ἄσκοπα καὶ σεῖς ἀπόψε συνκεντρώθητε γύρω του.

Μὰ ἀφοῦ, ἐπὶ τέλους, ἐγιναν ὅλα αὐτὰ τὰ ἄτοπα, ἀφοῦ τὸ βῆμα ἐστήθη, ἀφοῦ κάποιος εἶχε τὴν ἀφέλειαν νὰ τὸ ἀναβῇ, ἀφοῦ σεῖς ἐλάβετε τὸν κόπον νὰ τὸ τιμήσετε μὲ τὴν προσέλευσίν σας, ἐλάτε νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν μεγάλην ἀλήθειαν καὶ ἀφοῦ διαπιστώσωμεν ὅτι τὸ βῆμα εἶναι πράγματι περιττόν καὶ ἄχρηστον, ἐλάτε νὰ τὸ κρημνίσωμεν.

"Ἔτσι θὰ κάμετε μίαν πράξιν δικαίον, μίαν πράξιν διὰ τὴν ὁποίαν θὰ ὑπερηφανεύεσθε.

Πάντως, διὰ νὰ μὴ κατηγορηθοῦμε ἀπὸ κανένα ὅτι βιαιοπραγοῦμεν, ἐλάτε νὰ γράψωμεν τὸ αἰτιολογικὸν τῆς ἀποφάσεως καὶ νὰ ἐκθέσωμεν ὅλους τοὺς λόγους ποὺ μᾶς ὤθησὺν νὰ καταδικάσωμεν εἰς θάνατον τὸ βῆμα.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ βῆμα τοῦτο θὰ μᾶς προσφέρῃ τὴν τελευταίαν ὑπηρεσίαν του, σεῖς θὰ δικαιολογήσετε τὴν συγκέντρωσίν σας καὶ ἐγὼ θὰ χρησιμεύσω ὡς γραμματεὺς τοῦ ἀδεκάστου δικαστηρίου σας.

Ἄγαπητοὶ Κυρίαί, Δεσποινίδες, Κύριοι,

Τὸ βῆμα ἐστήθη καὶ ἔχει σκοπὸν ἢ νὰ διδάξῃ, πράγματα ἄγνωστα ἢ νὰ ὑπομνήσῃ πράγματα λησμονημένα ἢ νὰ μεταδώσῃ ἐνθουσιασμούς. Μ' ἄλλους λόγους τὸ βῆμα, κατὰ τὰς περιστάσεις, κολακεύεται νὰ πιστεῦῃ ὅτι διαθέτει περισσοτέρας γνώσεις, ἢ ὅτι κατέχει καλλιτέραν μνήμην, ἢ ὅτι εἶναι πηγὴ ἀστείρευτος ἐνθουσιασμών.

Βρίσκεται δηλαδὴ σὲ κάποιο ἐπιπέδον ὑψηλότερον ἀπὸ τὸ ἀκροατήριόν του πνευματικῶς καὶ ψυχικῶς, ὅπως ὁ κατέχων τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ βῆμα εὐρίσκεται μοιραίως μερικὰ ἑκατοστόμετρα ὑψηλότερα ἀπὸ τὸ ἀκροατήριόν του, χάρις εἰς τὰς δύο βαθμίδας ποὺ ἀποτελοῦν τὸ ὕψος του.

Μὰ τὸ βῆμα, σήμερον, δὲν ἔχει νὰ κάμῃ τίποτε ἀπ' αὐτά, οὔτε αἰσθάνεται διαφορὰν ἐπιπέδων ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ἄν δὲ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν κάποιαν διαφορὰν ἐπιπέδων, αὐτὴ εἶναι ὑπὲρ τοῦ ἀκροατηρίου τοῦ σημερινοῦ, ὑπὲρ τῆς ὁμογενείας γενικώτερον, ὑπὲρ ὁλοκλήρου τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους.

Αὐτὸ δὲν ἔχει νὰ διδαχθῇ τίποτε, ἀπολύτως τίποτε. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ δεχθῇ ξένους ἐνθουσιασμούς, νὰ οἰστρολητηθῇ ἀπὸ ἐμπνεύσεως ὀλίγων, τῶν ἐκλεκτῶν, διότι ὁλόκληρον τὸ ἔθνος εἶναι σύνολον ἐπιλέκτων ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι γεννοῦν τοὺς ἐνθουσιασμούς. Τί λέγω; δὲν τοὺς γεννοῦν ἀπλῶς, ἀλλὰ τοὺς ζοῦν, τοὺς πραγματοποιοῦν, τοὺς γιγαντώνουν.

Ἡ φιλοσοφία τῆς Ἱστορίας μᾶς διδάσκει ὅτι οἱ λαοὶ διανύουν κατὰ καιροὺς δύο ἀντιθέτους καταστάσεις. Αὐταὶ χαρακτηρίζουν τὴν ζωτικότητα τῶν λαῶν, αὐταὶ διαζωγρα-

φίζουν τὰς καμπύλας τῆς διαβιώσεώς των πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω.

Κατὰ τὴν μίαν, ἀπὸ τὰς δύο καταστάσεις αὐτάς, οἱ λαοὶ ἄτονοι, νεκροί, κενοί, κούφιοι ἀπὸ αἰσθήματα ἀπὸ ἰδανικά, ἀπὸ ὄνειρα καὶ χωρὶς ἀνατάσεις, δέχονται τὴν ἔμπνευσιν, τὴν οἰστροηλασίαν, τὸ κέντρισμα ἀπὸ μίαν ἐξωτερικὴν δύναμιν ἢ ἀπὸ ἓνα μεμονωμένον ἐκλεκτὸν καὶ γίνονται τότε ὄργανα ξένων δονήσεων, γαλβανιζόμενοι.

Ἄλλὰ τότε γρήγορα καταπίπτουν διότι ἡ κινητήριος δύναμις δὲν τοῖς ἀνήκει, διότι ἡ ἔμπνευσις δὲν εἶναι ἐνδόμυχος, διότι τὸ πνεῦμα καὶ οἱ ἐνθουσιασμοὶ δὲν εἶναι δικοὶ των.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν συμβαίνει κάποτε νὰ μεγαλοουργήσουν;

Ἡ δόξα των εἶναι πρόσκαιρος, ἡ ἐπικράτησις των προσωρινή, ἡ φωταύγειά των στιγμιαία. Μοιάζουν τὰς φωτοβολίδας ἐκεῖνας ποὺ ἀποσπῶνται ἀπὸ κάποιον ἥλιον καὶ μὲ τὴν ξένην ἐκείνην φλόγα οὐρανοδρομοῦν, ἀλλὰ εὐθὺς ὡς μείνουν μὲ τὰς δυνάμεις των μόνον, σβύνουν καὶ πέφτουν μαῦροι ὄγκοι καὶ ψυχροί, ἐπιφέροντες καταστροφὰς μὲ τὴν πτώσιν των.

Κατὰ τὴν ἄλλην περίπτωσιν συμβαίνει ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον. Οἱ λαοὶ δὲν περιμένουν ἐξωθεν τὰς ἐμπνεύσεις, δὲν δέχονται κἄν ἀπὸ μονάδας ἐκλεκτῶν, ἔστω καὶ ἰδικὰς των, τοὺς ἐνθουσιασμούς, ἀλλὰ εἶναι τὰ ἔθνη σύσσωμα ἐμπνευσμένα, εἶναι ὁλόκληρα περιφλεγῆ ἀπὸ αἰσθήματα, ἔχουν στήθη διαρκῶς ὠγκωμένα ἀπὸ τὰ ὄραιότερα ἰδανικά. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ἔμπνευσις δὲν προηγεῖται τῶν μεγαλοουργημάτων, ἡ τέχνη δὲν προπορεύεται, ἀλλὰ πνευστιῶσα ἀκολουθεῖ, ἡ Ποίησις γίνεται ὁ ἀντίλαλος τῶν λαϊκῶν ἀσμάτων καὶ τὸ βῆμα—ἔστω καὶ ἂν τὸ ἀναβαίνουν ρήτορες - κολοσσοί— ἀποβαίνει ὠχρότατος ἀντικατοπτρισμὸς τῶν ἐθνικῶν δονήσεων.

SISMANOGLIO
METAPRO

Τότε παρατηρεῖται ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ Ἱστορία συνειθίζει νὰ ἀποκαλῆ θαῦμα :

Οἱ ὀλίγοι νικοῦν τοὺς πολλοὺς καὶ οἱ μικροὶ τοὺς γίγαντας. Ἡ καρδιὰ συντρίβει τὸν χάλυβα καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἢ φλόγα κεραυνοβολεῖ τὰ στίφη. Ἡ Ἰδέα κατατροπώνει τὴν ὑλικὴν βίαν. Αἱ μαθηματικαὶ ἀλήθειαι χάνουν τὸ κῦρὸς των, διαψεύδονται, διότι εἰς τὴν περίπτωσιν ποὺ ἐξετάζομεν, τὸ δέκα δὲν εἶναι ἀδυνατώτερον τοῦ ἑκατό, οὔτε ἡ χιλιάς μικροτέρα τοῦ ἑκατομμυρίου.

Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ποὺ ἀνατρέπει φυσικοὺς νόμους καὶ ἀκυροῦναι ἀληθείας μαθηματικὰς;

Εἶναι ὁ παράγων ὁ βαρὺς, τὸν ὁποῖον ὅμως ἀποκαλοῦν ἀστιάθητον. Εἶναι ἡ συνολικὴ δύναμις ἢ φλογερὰ, ἢ ἀκαμπτὸς, ἢ πάναθενής, διότι εἶναι δύναμις ἐσωτερικὴ, ἐνδόμυχος, αὐτοφυής, ὄχι ξένη, ὑποβολιμαία, δημιουργημα, ἀλλὰ ἀκένωτος δημιουργὸς θαυμάτων, τὰ ὁποῖα ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ ἢ ὑλικὴ ἔρευνα καὶ πρὸ τῶν ὁποίων ἡ ἀνθρωπότης ἀρκεῖται νὰ μένῃ ἐκθαμβὸς καὶ ἐκστατικὴ.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ Ποίησις, ἢ Τέχνη, ἢ Λογοτεχνία, ἢ Μουσικὴ, ἢ Ρητορικὴ, τὸ βῆμα δὲν εἶναι οἱ πρωτοπόροι τῶν ἔργων, οἱ πρόδρομοι, οἱ σκαπανεῖς, ἀλλὰ οἱ οὐραγοί, οἱ ἀκόλουθοι, αἱ ἀπηχήσεις, οἱ ἀντικατοπτρισμοί, ἃν θέλετε μάλιστα, αἱ ἀπλαῖ σκιαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας μόλις δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν τοὺς πραγματικοὺς ὄγκους καὶ τὰ μεγέθη.

Τότε τὸ βῆμα, ὅσονδήποτε βροντοφῶνον καὶ ἄν εἶναι, μόλις κατορθώνει νὰ ἀναμετρηθῇ πρὸς τὰ μεγαλεπίβολα ἔργα καὶ ἀποφαινεται νάνος πρὸ τῶν συντελουμένων ἀνδραγαθιῶν.

Εὐτυχῶς διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ βῆμα καὶ σήμερον εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν μειονεκτικὴν θέσιν καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ ὄλαι αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ πνεύματος: ἡ Ποίησις, ἢ

Δημοσιογραφία, ἢ Τέχνη, ἢ Περιγραφή καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ Ἱστορία.

Ἦ ὅλα αὐτὰ θὰ κληθοῦν βέβαια μίαν ἡμέραν νὰ ὁμιλήσουν μετὰ, πολὺ μετὰ, ὅταν ὄλα τὰ μεγάλα γεγονότα θὰ ἔχουν συντελεσθῆ, ὅταν θὰ ἔχη ἔλθει ἡ σειρὰ νὰ στηθοῦν τὰ τρόπαια, ὅταν θὰ δεήσῃ νὰ ὑψωθοῦν οἱ ναοὶ τῆς Νίκης!

Τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν, καθ' ὅλον τὸν βίον του, βίον 4 συναπτῶν χιλιετηρίδων, ἐπέδειξε πάντοτε τὸ φαινόμενον αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐθίζαμεν πρὸ ὀλίγου. Ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον τὸ τελειότερον δείγμα τέτοιας περιόδου: Ὑπῆρξεν ὁ μέγας δημιουργὸς τῆς ἐμπνεύσεως καὶ ὄχι δημιουργήμα κάποιας μονομεροῦς ἐμπνεύσεως. Τὰ ἀθάνατα πνευματικὰ προϊόντα του ἠκολούθησαν, μετὰ τὰ ἀσύλληπτα ὑπὸ τῆς φαντασίας—καὶ τῆς τολμηροτέρας ἀκόμη—πραγματικὰ ἔθνικὰ μεγαλουργήματα.

Καὶ μία ἀπλή, γοργὴ καὶ ἀπέριττος ἐπισκόπησις ἱστορικὴ ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν ἀδιάψευστον αὐτὴν ἀλήθειαν.

Οἱ αἰῶνες ὄλοι καὶ ὄλοι οἱ πολιτισμένοι λαοὶ ἐθαύμασαν καὶ θαυμάζουν τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου.

Δὲν εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας τὸ μεγαλειῶδες τοῦτο ποίημα, εἶναι ἀπλούστατος ἀντικατοπτρισμὸς μιᾶς ἱστορικῆς πραγματικότητος.

Τοῦ ποιήματος τούτου, ἀρκετοὺς αἰῶνας πρὶν, προσηγήθη ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος, οἱ ἡρωῖσμοὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος, τοῦ Ἑκτορος, τοῦ Ἀχιλλέως, ἢ καρτερία τοῦ Πριάμου, ἢ συζυγικὴ ἀφοσίωσις τῆς Ἀνδρομάχης, ἢ παραδειγματικὴ φιλία Ἀχιλλέως καὶ Πατρόκλου, ἢ πνευματικὴ εὐστροφία τοῦ Ὀδυσσεύς.

Προηγήθησαν όλα αυτά και ἐπηκολούθησεν ὁ Ὅμηρος. Ἐὰν δὲ τὰ Ὅμηρικὰ ἔπη ἔμειναν ἀγραφα ἀλλὰ ζωντανά, μεταδοθέντα ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, αὐτὸ δὲν ὀφείλεται ἀπλῶς καὶ μόνον εἰς τὴν ἁρμονίαν τῶν στίχων τοῦ ποιήματος, οὔτε εἰς τὴν πλοκὴν τῶν περιγραφομένων σκηνῶν, ἀλλὰ εἰς τὸ γεγονός ὅτι τὰ πράγματα ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἀνεφέροντο, τὰ αἰσθήματα τὰ ὅποια ὑμνοῦντο, τὰ πάθη τὰ ὅποια ἐξωγραφίζοντο ἦσαν πράγματα ζωντανά μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, διότι ἓνας λαός, ἓνα ἀνώνυμον πλῆθος ἀνθρώπων δὲν μπορεῖ νὰ διαιωνίσῃ κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ἤσθάνθη, κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ἀντικατοπτρίζει τὴν ζωὴν του, κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ἐκπροσωπεῖ τὸ εἶναι του.

Ἡ Ἰλιάς λοιπὸν δὲν ἐδημιούργησε τοὺς ἥρωας, ὅπως οὔτε ἡ Ὀδύσσεια ἐδημιούργησε τὴν ἑλληνικὴν φιλοπατρίαν.

Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ ὑποστηρίζωμεν δι' ὅλα τὰ δραματικὰ ἔργα τῶν μεγάλων τραγικῶν:

Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη, ἡ συμφυῆς μετὰ τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν ἔκαμε τὸν Σοφοκλῆα νὰ γράψῃ τὴν «Ἀντιγόνην», ἡ συζυγικὴ ἀφοσίωσις ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Εὐριπίδην τὴν «Ἀλκυστιν» καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Ἑλληνος διὰ τὴν Ἑλευθερίαν ἔκαμε ζωντανούς τοὺς στίχους τοῦ Αἰσχύλου εἰς τὸν «Προμηθεά» του.

Διὰ τὸν ποιητὴν αὐτὸν τὸν μεγαλόστομον δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν:

Ὁ Αἰσχύλος ἔγραψε τοὺς «Πέρσας» του, ἓνα δράμα τὸ ὁποῖον ἐδόνησε σύγκορμα τοὺς Ἕλληνας ὁσάκας τοῦτο παρεστάθη. Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ὁ Αἰσχύλος ψάλλει τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Σαλαμίνα.

Ζεῦρετε ὁμως τὴν ἐπομένην λεπτομέρειαν;

Ὁ Αἰσχύλος ἦτο γέρον πλέον ὅταν ἔγραψε τὸ δράμα, ἀλλὰ νέος τὸ ἔζησε, διότι ὁ Αἰσχύλος προτοῦ γίνῃ ὁ

ὕμνητὴς τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμίνας, ἦτο Σαλαμινομάχος, προτοῦ κρατήσῃ τὴν γραφίδα, μετὰ τὸ ἴδιο χέρι ἐκράτησε στιβαρὰ τὸ τόξον, προτοῦ ἐκθειάσῃ τὸ μεγαλοῦργημα, τὸ ἔζησεν. Ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς γενναίους προμάχους τῆς Ἑλευθερίας.

Πρῶτα ἠνδραγάθησεν ὡς ἀγωνιστὴς καὶ ἔπειτα ὡς ποιητὴς ἐδοξάσθη.

Εἰς τὸ δράμα αὐτὸ ὑπάρχουν καὶ οἱ ἐξῆς ἀνάγλυφοι στίχοι ποὺ ἀναφέρει ὁ Πέρσης ἄγγελος περιγράφων τὴν καταστροφὴν τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου:

ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε
ἐλευθεροῦτε πατρίδα, ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ἔδη
θήκας τε προγόνων. Νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγῶν!

Ναί, ἀλλὰ οἱ ὠραῖοι αὐτοὶ στίχοι προτοῦ γίνουσι στίχοι, ὑπῆρξαν ἰαχὴ, προτοῦ δονήσουσι τοὺς ἀκροατὰς τοῦ θεάτρου ἦσαν ὁ ἀέρας ποὺ ἐκόλπωνε τὰ πανιὰ τῶν τριήρων, ἦτο ὁ παλμὸς τῆς καρδιάς τῶν ἀγωνιστῶν, ἦτο ἡ ἠθικὴ δύναμις ποὺ ἐτίναζε τὸ τόξον.

Ἦτο τὸ τραγούδι τοῦ λαοῦ. Ὁ Αἰσχύλος δὲν ἐπενόει, ὁ Αἰσχύλος ἀπέδιδε μίαν πραγματικότητα.

Ἄς περάσωμεν εἰς τὴν Τέχνην.

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀριστοτεχνήματα τὰ ὅποια προκαλοῦν—καὶ ἐρείπια ἀκόμη—τὴν συγκίνησιν καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν αἰώνων. Προηγήθησαν ὁμως οἱ Περσικοὶ πόλεμοι, εἶχε θυσιασθῆ ὁ Λεωνίδας εἰς τὰς Θερμοπύλας, εἶχε μεγαλοουργήσει εἰς τὴν Σαλαμίνα ὁ Θεμιστοκλῆς, εἶχεν ἀναδειχθῆ ὁ Μιλτιάδης εἰς τὸν Μαραθῶνα.

Καὶ ἔπειτα ἠγέρθησαν οἱ Παρθενῶνες, τὰ Ἐρεχθεῖα, οἱ ναοὶ τῆς Νίκης ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τὰ ὅποια ἐπροκάλεσεν ἡ βαρβαρότης τοῦ ἐπιδρομέως.

Ὁ ἱερός χώρος τῶν Δελφῶν ἦτο κατάσπαρτος ἀπὸ περιτεχνα ἀφιερῶματα τοὺς καλουμένους Θησαυροίς. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τοῦ χρωστῆρος καὶ τῆς σμίλης ἐδημιουργήθησαν πάντοτε ὕστερ' ἀπὸ μίαν ἐθνικὴν ἐξόρμησιν, ἠγέρθησαν ὄχι διὰ νὰ προκαλέσουν μίαν νίκην, ἀλλὰ διὰ νὰ διαιωνίσουν μίαν νίκην συντελεσθεῖσαν, ὄχι διὰ νὰ σπείρουν μίαν ἀρετὴν σ' ἓνα ἄγονον ἔθνος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπαθανατίσουν τὰ κατορθώματα τῆς ἀρετῆς αὐτῆς ποὺ ἐκόχλαζε μέσα εἰς τὰ στήθη τοῦ ἔθνους.

Καὶ ἐπειδὴ εὐρισκόμεθα εἰς τοὺς Δελφοίς, ἄς ἀναπλάσωμεν τὸ τί ἐγένετο ἐκεί μὲ τὰς χρησιμοδοτήσεις.

Ἐνθυμεῖσθε τὴν Πυθίαν, μίαν γυναῖκα διὰ τὴν ὁποίαν ἐλέγετο ὅτι μετέδιδε τὰς βουλὰς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ κατηύθυνε τὰ μέλλοντα.

Ἦτο ἡ προφήτις, ἦτο ἡ ἐκπρόσωπος, αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ θεοῦ. Καὶ ὁμως καὶ αὐτὴ ἔπαιρνε τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἀπὸ τὴν γῆν, εἰσέπνεε τὰς ἀναθυμιάσεις τῶν ἐγκάτων ἐνὸς βαράθρου, ἤκουε τὸν παφλασμόν τῶν νερῶν τῆς Κασταλίας καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἐχρημοδοτεῖ.

Ἄς ἀναλύσωμεν τὴν εἰκόνα: Αἱ ἐμπνεύσεις αἰθεῖραι τῆς Μάντιδος προήρχοντο ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὸ ἐσωτερικόν αὐτῆς περιεχόμενον.

Εἰς τὴν Χαιρώνειαν μίαν ἄσημον πρὶν πόλιν τῆς Βοιωτίας, ἡ Τέχνη ἵψωσεν ἓνα κολοσσιαῖον λέοντα. Πρῶτον ὁμως στηθῆ τὸ μαρμαρίνον ἐκεῖνο σύμβολον, εἶχεν ἐγερεθῆ ἡ λεοντόθυμη ἑλληνικὴ καρδιά, γρανίτης ἀλύγιστος κατὰ τοῦ ἐπιβουλέως τῆς ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας.

Τὸ μνημεῖον εἶναι μεγαλειῶδες, ἀλλὰ μεγαλειωδέστερα ἀκόμη περισσότερο εἶχεν ἀποδειχθῆ ἡ ἑλληνικὴ καρδιά.

Εἰς τὸν Θουκυδίδην ἀναγινώσκομεν, καλλιπετῆ εἰς ἔκφρασιν καὶ μεστὸν εἰς φιλοσοφικὰς σκέψεις τὸν λόγον τὸν ὁποῖον ὁ Περικλῆς ἐξεφώνησεν ὡς ἐπιτάφιον τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων.

Τὸν λόγον αὐτόν, μοναδικὸν δεῖγμα σεμνότητος καὶ ἀβροσεπείας ὅλων τῶν δημιουργημάτων τῆς ρητορικῆς τέχνης, δὲν τὸν ἔγραψεν ὁ Περικλῆς, τὸν εἶχαν γράψαι μὲ τὸ αἷμά των αἱ δέκα λάρνακες τῶν νεκρῶν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἀρετὴ ἦτο ἡ μητέρα τοῦ λόγου, τὸ τρόπαιον δὲν ἦτο παιδί τοῦ τεχνίτου ἀλλὰ τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος, ἡ γενναιότης δὲν ἦτο δόνησις ἐξωτερικὴ ἀλλὰ γενιά, καταγωγὴ, κληρονομία.

Θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸν Πλάτωνα καὶ μεταδίδω ἐπὶ λέξει τὰς φράσεις του. Τονίζει :

— Ἀγαθοὶ ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν.

Καὶ ἄλλοῦ :

— Ἐγὼ μὲν οὖν τοὺς ἄνδρας ἐκείνους φημι οὐ μόνον τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρας εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς τε ἡμετέρας Ἐλευθερίας καὶ συμπτάντων τῶν ἐν τῆδε τῇ ἡπείρῳ.

Ἡ γενναιότης λοιπὸν μητέρα τῆς λευθερίας καὶ ὅλων τῶν ἀγαθῶν, συνεπῶς δὲ ὅλων τῶν πνευματικῶν προϊόντων, τῆς Τέχνης, τῆς ἐμπνεύσεως γενικῶς.

Ἄς μεταπηδήσωμεν ἀρκετοὺς αἰῶνας κατόπιν, ὄχι διὰ νὰ ἀυξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποδείξεων, ἀλλὰ διὰ νὰ δεῖξωμεν τὴν συνέχειαν τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ζωῆς.

Κάποτε ἡ Ἑλλὰς κατεκτήθη ἀπὸ τὴν Ρώμην, ἔχασε τὴν ὑπόστασίν της καὶ αὐτὸ της τὸ ὄνομα. Ἡ ὑλικὴ βία τὴν εἶχεν συντρίψῃ, τὴν εἶχεν ἀποστερήσει ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς τέχνης της. Κανένα χέρι δὲν τολμοῦσε νὰ σηκώσῃ

δπλον ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ κοσμοκράτορος. Μὰ κάτι εἶχε μείνει ἀσκλάβωτο καὶ τὸ κάτι αὐτὸ ἦτο ἡ ψυχὴ, ἡ καρδιά, ἡ ἀρετὴ, ἡ γενιά.

Καὶ αὐτὸ ἀντιστάθηκε εἰς τὴν δουλείαν καὶ δὲν ἀντεστάθη ἀπλῶς, μὰ καὶ ἐνίκησε, κατέκτησε, ὑπέταξεν ἀμαχητεῖ.

Δὲν τὸ μαρτυρεῖ ἑλληνικὸν στόμα αὐτό, δὲν τὸ ὑποστηρίζει μία μεροληπτοῦσα τυχὸν ἑλληνικὴ ἱστορία, ἀλλὰ τὸ διαπιστώνει αὐτὸς ὁ λατῖνος ποιητὴς Ὁράτιος, ἀφοῦ λέγει:

— Graecia capta ferum, victorem cepit.

δηλαδή:

— Ἡ Ἑλλάς κατακτηθεῖσα, κατέκτησε (μὲ τὸν πολιτισμὸν τῆς) τὸν ἄγριον νικητὴν.

Καὶ ὁ ἐπίσης λατῖνος Πλαῦτος, κωμικὸς ποιητὴς αὐτός, εἰς μετάφρασιν ἑλληνικοῦ ποιήματος εἶχε τὴν εἰλικρίνην νὰ ἐπιγράψῃ:

— Μένανδρος μὲν ἔγραψε τὸ ποίημα τοῦτο ἑλληνιστί, Πλαῦτος δὲ μετέφρασεν αὐτὸ εἰς γλῶσσαν βάρβαρον. (δηλαδή τὴν λατινικήν).

Μὲ τοὺς αἰῶνας ἡ ἠθικὴ, ἡ ψυχικὴ, ἡ πνευματικὴ κατάκτησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τῆς Ρώμης συνετελέσθη ὀλοκληρωτικά, ὄχι μὲ δόρατα καὶ μὲ ξίφη, ὄχι μὲ αἵματα καὶ καταστροφάς, ἀλλὰ εἰρηνικά, εὐγενικά, φυσικώτατα, μὲ τὴν ἔλξιν ποῦ προκαλοῦν οἱ ἀκτινοβολοῦντες ἥλιοι, μὲ τὸν ἐσωτερικόν, τὸν γνήσιον, πολιτισμὸν, μὲ τὴν ρωμαλεότητα τοῦ ἠθους, μὲ τὸ πλούσιον ψυχικὸν περιεχόμενον.

Καὶ ἰδοὺ τὸ Βυζάντιον, ἡ ἀρχαία ἀποικία τῶν Μεγαρέων. Ἐπ' αὐτοῦ ἰδρύθη ἡ Νέα Ρώμη, μὲ ρωμαίους αὐτοκράτορας, μὲ λατινικὴν τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν νομοθεσίαν.

Ἔλα ὁμως αὐτὰ τὰ ρωμαϊκά, τὰ λατινικὰ στοιχεῖα τί εἶχον ἀπογίνει ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος;

Ἔλα εἶχον ἐξελληνισθῆ: ἠθῆ, βίος, διοικήσις, στρατός, παιδεύσις, νόμοι, πολιτεία καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ νέα θρησκεία, κατὰ τὴν διάδοσιν τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον, εἶχε πετάξει ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν μὲ ἑλληνικὰ φτερά, οἱ δὲ περίλαμπροι ναοὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς Δικαιοσύνης ἐδράσθησαν ἐπάνω σὲ ἑλληνικοὺς κίονας.

Ἄν ὄλαι αἱ κατακτήσεις γίνωνται μὲ πολέμους, μὲ ἐξανασμασίους, μὲ αἰχμαλωσίας, ἡ κατάκτησις, ἡ ἑλληνικὴ καθαρῶς πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ κατάκτησις, συνετελέσθη μὲ τὸν ἐνδόμυχον πλοῦτον τῶν αἰσθημάτων, τῶν ἰδεῶν, τοῦ ἀνωτέρου δηλαδή πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἀναυγείας του πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἔργα ὑπερόχου ἀρμονίας καὶ ἕψους.

Ἡ ὕμνολογία τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν.

Ἄκαθιστος Ὑμνος μὲ τὴν περιλάλητον ἐπινίκειον ᾠδὴν:

Τῆ ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
ἀναγράφω Σοι, ἡ πόλις Σου, Θεοτόκε,

εἶναι τὸ πνευματικὸν τρόπαιον διὰ μίαν περιφανῆ νίκην, τὴν ὁποίαν ἀπειργάσθη ἡ ἐθνικὴ πίστις, ἡ ὁμαδικὴ πίστις ποῦ ἐπιτελεῖ θαύματα.

Θὰ ἐκάμναμεν ἐδῶ καταναγκαστικῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνισμοῦ 4 χιλιετηρίδων ἂν ἐπρόκειτο νὰ παραθέσωμεν ἔν πρός ἔν ὄλα τὰ τεκμήρια ποῦ ἀποδεικνύουν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰσηγήθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀποψινῆς ὁμῆλιας μου, ὅτι δηλαδή μεγάλη, ἀκένωτος πηγὴ ἐνθουσιασμῶν καὶ ἐμπνεύσεων, δημιουργὸς τῶν ὑπερόχων πνευματικῶν ἔργων δὲν εἶναι ἡ φαντασία ἡ ἀχαλίνωτος, ἡ

ἀβάσιμος, ἢ νεφελώδης, ἢ ἀτομική, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἑλληνικὴ πραγματικότης τὴν ὁποίαν ἀπεργάζεται ἐν τῷ συνόλω του τὸ ἔθνος, ὅλαι αἱ τάξεις του, μὲ τὸν ἴδιον ρυθμὸν καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἐντατικότητα.

Θὰ ἦτο μακρὰ ἡ ἀπαρίθμησης αὐτῆ, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἐκρίνετο εὐχάριστος, ὅσονδήποτε καὶ ἂν μᾶς ἐγέμιζε τὰ στήθη ἀπὸ ὑπερηφάνειας.

Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν τὴν περικόπτω χωρὶς ὁμῶς νὰ παραλείψω ἓνα ἔσχατον τεκμήριον μὲ τὸ ὁποῖον θὰ κλείσω τὸν κύκλον τῆς σημερινῆς ἐπισκοπῆσεως.

Θὰ μιλήσω γιὰ τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια, τὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ ἔθνους μας, τὰ κατὰσπαρτα αὐτὰ προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς καρδιάς, γέννημα τοῦ ἀνωνύμου λαοῦ.

Αὐτὰ μᾶς θυμίζουν Ὅμηρον, αὐτὰ μᾶς θυμίζουν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν καὶ δὲν τὰ ὑπενθυμίζουν ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σύγκρισιν τὰ ὑπερβάλλουν.

Τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια στέκονται ὑπερήφανα ἐμπρὸς στὰ δύο μεγαλειώδη ἔπη τοῦ Ὁμήρου σὰν νὰ τοῖς λέγουν:

— Εἴμεθα ἡ ἀθάνατη ψυχὴ σας, εἴμεθα οἱ γνήσιοι συνεχισταὶ τῶν ἐκδηλώσεων αὐτοῦ τοῦ ἰδίου λαοῦ, τὸν ὁποῖον ὑμνήσατε καὶ ὁ ὁποῖος μὲ τοὺς χιτῶνας ἢ μὲ τὴν φουστανέλλα, μὲ τὰ δόρατα ἢ μὲ τὸ καρνοφύλλι, μὲ τὰ πέδιλα ἢ μὲ τὸ τσαρούχι εἶνε ὁ ἴδιος λαὸς γιατί ἔχει τὴν ἴδια ψυχὴ πὺ ἐκτρέφει τὰ ἴδια ἰδανικά.

Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη εὐρίσκομεν κυρίαρχα αἰσθήματα: τὴν φιλοπατρίαν, τὴν γενναιότητα, τὴν φιλίαν, τὴν εὐσέβειαν, τὴν πίστιν, τὴν αὐτοθυσίαν, τὴν λατρείαν τῆς λευθερίας.

Τὰ ἴδια αἰσθήματα, περιβαλλόμενα μὲ τὴν ἴδιαν ἀγάπην, ἀπλωμένα μὲ τὴν ἴδιαν ἀφέλειαν τὰ βρίσκομε καὶ εἰς τὰ Δημοτικὰ μας τραγούδια.

Σὲ ὅλα αὐτὰ κυριαρχεῖ ὁ καθαρὸς ἀέρας τοῦ βουνοῦ, ὁ πόθος τῆς ἐλευθερίας, τῆς κλέφτικης ζωῆς, τὸ θάρρος ἀπέναντι τοῦ θανάτου, ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ ὄπλα τῆς λυτρώσεως, ἡ θλίψις γιὰ τὴν ξενιτεία.

Ὅλα εἶναι ἡρωϊκὰ ὅλα γενναϊόφυγα. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἔρωσ τῆς ἑλληνοπούλας στρέφεται πρὸς τὸ ἀρματωμένο παλληκάρι τὸ ὁποῖο τὴν γοητεύει μὲ τὴν ἀρρενωπὴ εὐμορφίαν του καὶ μὲ τὰ καλοζωσμένα ὄπλα του.

Ἡ ποίησις αὐτῆ ἡ δημοτικὴ ἔχει χιλιάδας ποιητῶν, διότι εἶναι δημιούργημα ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὁ ὁποῖος ἐνοιῶσε βαθειὰ τὰ συναισθήματα αὐτά, αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκην νὰ τὰ διαλαλήσῃ, τὰ διαιώνισε μὲ τὴν μνήμην του, τὰ παρήλλαξε σύμφωνα μὲ τὰς τοπικὰς ἀπαιτήσεις καὶ πρὸ παντὸς τὰ ἔζησε.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐτραγούδησε τὴν λευθερίαν ὅπως καὶ τὴν ἀνέστησε μὲ τὴν ἴδια εὐχέρεια καὶ μὲ τὴν ἴδια ἱκανοποίησι.

Ὅταν ἐσώπαινε τὸ καρνοφύλλι του, τραγουδοῦσεν αὐτὸς. Κατεσκεύαζε μ' ἄλλους λόγους σύγχρονα: τὸ ἀνδραγάθημα καὶ τὸ ἔπος. Καὶ γιὰ τὰ δύο εἶχε πηγὴν ἐμπνεύσεως τὴν ἐθνικὴν καρδίαν, ἡ ὁποία ἦτο τόσο θερμὴ ὥστε νὰ μπορῇ νὰ ἐνθουσιάζῃ τὴν λύρα του καὶ νὰ ἀνατινάσῃ τὰς πυριτιδαποθήκας καὶ τὰ καράβια σὰν ἄσβεστη δάδα πυρπολητοῦ.

Ἔτσι μὲ παιᾶνας καὶ θούρια, βγαλμένα ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴν πὺ ἐξεπήδησαν αἱ ἀνδραγαθίαι, συνετελέσθη τὸ ἑλληνικὸν θαῦμα, τὸ ὁποῖον ἀνεγέννησε τὴν πατρίδα μας.

Ἔτσι δυόμισι χιλιάδες χρόνια ὕστερα ἀπὸ τό:

— Ὡ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε... τοῦ Αἰσχύλου, ἀντηχεῖ στὰ ἴδια βουνὰ καὶ θωπεύει τίς ἴδιες θάλασσες τὸ τραγούδι τοῦ Κλέφτη:

— Ὡς ποτε παλληκάρια νὰ ζοῦμε στὰ βουνά:..

Ὁ ἥρωϊσμός ἄλλωστε εἶναι παιδί τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ὄχι μόνον τὸν ἐξέθρεψεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐδίδαξε, τὸν ἐπέβαλεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἀπόδειξις τούτου ἀκλόνητος, εἶναι αὐτὴ ἡ λέξις Ἡρώς. Μιὰ λέξις παναρχαία, τὴν ὁποίαν εὐρίσκομεν ἀπὸ τὰ πρῶτα γραπτὰ μνημεῖα τοῦ πεζοῦ καὶ ποιητικοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου, μιὰ λέξις ποὺ ἔζησε μαζί μὲ ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ μετεδόθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου.

Ὅταν ὁ λατῖνος, ὁ γάλλος, ὁ ἄγγλος, ὁ γερμανὸς θέλουν νὰ χαρακτηρίσουν μιὰν ἐξαιρετικῶς γενναίαν πράξιν τῆς δίδουν τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα: ἥρωϊσμός.

Ὁ ἥρωϊσμός λοιπὸν εἶναι παιδί τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ αὐτὸς ἐγέννησε τὴν λέξιν ἡ ὁποία ἐπεβλήθη εἰς ὅλας τὰς ψυχὰς καὶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας.

Κατόπιν ὅλων αὐτῶν εἶμαι βέβαιος πὼς συμφωνεῖτε μαζί μου σὲ δύο τινά:

Ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἔμπνευσις ἔχει μοναδικὴν πηγὴν τῆς τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα καὶ εἶναι δημιούργημα ὅλου τοῦ ἔθνους.

Καὶ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ διὰ μέσου τῶν αἰώνων διαρκῶς ἐμφανίζεται ἡ αὐτὴ, πάντα μεγαλουργός, πάντοτε νέα, πάντοτε σύμφωνη μὲ τὸν ἀείζωο ἑαυτὸ τῆς.

Οἱ καιροὶ καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις δὲν τὴν μετέβαλαν, θαυματουργεῖ πάντα μὲ τὸ ἴδιο σθένος ἐπάνω εἰς τὰ ἴδια προσφιλή τῆς ἐδάφη.

Τὴν ιδέαν αὐτὴν μᾶς δίδει τοῦτ' αὐτὸ προφητικὰ ὁ Πλάτων ὅταν λέγῃ εἰς τὸν «Φαῖδωνα».

— Ἄλλ' ἔστι τῶ ὄντι καὶ τὸ ἀναβιώσκεισθαι καὶ ἐκ τῶν τεθνεώτων τοὺς ζῶντας γίγνεσθαι καὶ τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναι.

Μίαν ιδέαν ποὺ μεταφέρει ποιητικὰ ὁ Δ. Σολωμὸς ὅταν βλέπῃ στοὺς συγχρόνους του ἀγωνιστὰς τὶς ψυχὰς τῶν Τριακοσίων τοῦ Λεωνίδα:

ὦ τριακόσιοι! σηκωθῆτε
καὶ ξανάρθετε σὲ μᾶς,
τὰ παιδιὰ σας θενὰ ἰδῆτε
πόσο μοιάζουνε μὲ σᾶς.

Δὲν μοιάζουνε! Εἶναι οἱ ἴδιοι, οἱ ὁποῖοι ἐπειδὴ δὲν πέθαναν, ξαναβγαίνουν σὲ κάθε ἱστορικὴ στιγμή κατὰ τὴν ὁποίαν κρίνεται ἡ τύχη τῆς πατρίδος μας, σὰν ἀπὸ μιὰ ἐξαιρετικὴ εὐνοια τῆς Εἰμαρμένης ὅπως τὴν στεφανώσῃ καὶ μὲ ἓνα ἀκόμη στεφάνι δόξης καὶ τὴν πλουτίσῃ μὲ ἓνα νέο περίλαμπρο τρόπαιο.

Ἐκατὸν εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τότε, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, μιὰν ἀκόμη φοράν, ἐπαναλαμβάνει εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν τὸ θαῦμα τῆς ἀναβιώσεως τῆς ψυχῆς του. Τὸ θαῦμα ποὺ ἐσυμβόλισαν τόσο παραστατικά: ὁ μῦθος τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ φοίνικος ἀπὸ τὴν τέφραν του καὶ ὁ μῦθος τῆς ἀναστάσεως τοῦ Μεγάλου Πανός!

Γιὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτὴν τῶν ἡρώων ποὺ ἔπεσαν εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς μιλεῖ ὁ Πολέμης σ' ἓνα καλὸ ποίημα, ὅστερ' ἀπὸ μιὰν ἄλλην ἐθνικὴν ἐποποιία, τὸ ὁποῖον θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς διαβάσω ἄτεχνα:

Ὅσες κι' ἂν εἴν' οἱ δάφνες Σου, δαφνοσπαρμένη Χώρα,
κι' ὅσα κλαδιὰ κι' ἂν ἔχουν καὶ φύλλα στὰ κλαδιὰ,
θὲ νὰ τις εὖρης λιγοστὲς, δὲν θὰ Σοῦ φθάνουν τώρα
νὰ πλέξῃς τὰ στεφάνια στ' ἀθάνατα παιδιὰ.

Ποῦ τῶξερες, πατρίδα μου, πῶς θὰ λυθοῦν τὰ μάγια
καὶ πῶς θὰ ζωντανέψουν οἱ δόξες Σου οἱ γραφτές,
νὰ φύτευες καὶ στὰ βουνὰ καὶ στὸν βουνῶν τὰ πλάγια,
νὰ γίνωνται κι' οἱ πέτρες δαφνόκλαδα κι' αὐτές!

Ἡρώων νεκροί, τί λέω νεκροί; νεκρός εἶν' ὁποῖος λυώνει
στὴν κλίνη τῆς ἀρρώστιας καὶ παίει καὶ δὲν γυρνᾷ
ὅμως τοῦ ἠρώος ἡ ζωὴ ποτὲ τῆς δὲν τελειώνει
ἀπ' τὴν στιγμή πού σβύνει, ἀθάνατη ἀρχινᾷ.

Σὰν ἱερὰ εἰκονίσματα ζωγραφισμένα μὲ αἷμα
οὐκ ἔστησεν ἡ Δόξα μὲ Θεῖα φεγγοβολή;
Ἐβγάλεν ἡ Πατρίδα μας τὸ λαμπρὸ τῆς στέμμι,
γονάτισε μετ' οὐστὶ σὺς, σκύβει καὶ σὰς φιλεῖ.

Κι' ὅταν ξαναδοκίμασε νὰ τὸ φορέσῃ πάλι,
τὸ στέμμα δὲν χωροῦσε στὸ μέτωπο, Γιατί;
Ἐσεῖς τῆς ἀψηλώσατε τὸ μέτωπο, ὦ μεγάλοι,
Καὶ στέμμα πειὸ μεγάλο καὶ πειὸ ψηλὸ ζητεῖ.

Καὶ ἡ ἐλοποιία ἐπαναλαμβάνεται:

Σήμερον, ἐκεῖ πέραν, εἰς τὴν Πίνδον, εἰς τὸν Θύα-
μιν, τὸν Ἀῶον καὶ τὴν Ἀδριατικὴν, οἱ Μαραθωνομάχοι,
οἱ Σαλαμινομάχοι, οἱ ἠρώες τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς
Τριπολιτσᾶς, ξαναζοῦν καὶ μεγαλουργοῦν ὡς ἐμεγα-
λοῦργησαν ἄλλοτε γιὰ τὴν πίστιν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν
Πατρίδα.

Ἐπιτελοῦν θιαύματα αἰτοθυσίας μοναδικῆς καὶ ἠρωῶ-
σμῶν ἀφαντάστων.

Τὰς ἐμπνεύσεις των διὰ τὰ συντελουμένα μεγα-
λουργήματα, τοὺς ἐνθουσιασμούς των διὰ τὸν ἀνισον
ἀγῶνα χάριν τῆς ἐλευθερίας δὲν τὰ ἀντλοῦν ἀπὸ μίαν
ξένην ἢ ἀπὸ μίαν ἀτομικὴν φαντασίαν, τὰ ἀντλοῦν ἀπὸ
τὰ βάθη τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς, τῆς αἰωνίας καὶ ἀστειρευτοῦ
αὐτῆς Κασταλίας.

Ἡ γενναιότης των εἶναι αὐτόχθονος, ἡ δύναμις των
εἶναι ἐσωτερικὴ, εἶναι ἐνδόμυχος. Τραγουδοῦν καὶ πολε-
μοῦν, τραγουδοῦν καὶ πεθαίνουν γιὰ τὴν λευτεριά!

Γι' αὐτὸ δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ ἐξωτερικὰ παρακε-
λεύσματα, δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ προτροπᾶς. Βῆμα γι'
αὐτοὺς εἶναι τὰ βουνὰ καὶ οἱ ἀντίλαλοι τῶν βουνῶν ἐκεί-
νων εἶναι οἱ ἀγορηταὶ των.

Ἄς τοὺς μιμηθοῦμε, ἄς δεῖξωμε στοὺς ἀγωνιζομέ-
νους ἀνδρείους μας ὅτι εἴμεθα σάρκα ἀπὸ τὴν σάρκα των,
ὅστ' ἀπὸ τὰ ὅστ' των, ψυχὴ ἀπὸ τὴν ὀραίαν των ψυχὴν.

Ἄς συμμετάσχωμε εἰς τὴν προσπάθειάν των αὐτό-
κλητοι, ὄχι μὲ τὸν ὑπολογισμὸν διὰ νὰ βοηθήσωμεν ἀπλῶς
τὸ ἔργον των, ἀλλὰ μὲ τὸν ἐνθουσιασμόν, μὲ τὴν αὐτόβου-
λον ἐξόρμησιν καὶ μὲ τὸν πόθον καὶ τὴν εὐγενῆ ἀμίλλαν
νὰ δρέψωμεν ἐπαξίως καὶ ἐμεῖς τὰς δάφνας πού θὰ βλα-
στήσουν ἀπὸ τὸ χυνόμενον αἷμα.

Πῶς θὰ τολμήσωμε ν' ἀπλώσωμε τὸ χέρι γιὰ νὰ
κόψωμε ἔστω καὶ τὸ παραμικρότερο κλωνάρι, ὅταν τὸ
χέρι μας αὐτὸ τίποτε δὲν προσέφερεν, ὅταν τὸ χέρι μας
αὐτὸ δὲν εἰργάσθη;

Πῶς θὰ ἐπιτρέψωμε εἰς τὴν ψυχὴν μας νὰ μετάσχῃ
τῆς αὐριανῆς χαρᾶς ἂν ἡ ψυχὴ μας δὲν ἐξαγνισθῇ μὲ τὸ
αἷμα τῆς θυσίας;

Μὲ βέβηλα χέρια καὶ μὲ ἀναγνῆ ψυχὴ πῶς θὰ προσ-
έλθωμε εἰς τὸ συμπόσιον τῆς ἐθνικῆς πανηγύρεως;

Ἄς νοιώσωμε καλὰ ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἀποστάσεις,
δὲν ὑπάρχουν τάξεις, δὲν ὑπάρχουν ἡλικίαι, δὲν ὑπάρχουν
φυλά, δὲν ὑπάρχουν σύνορα ἢ ἐπίπεδα, δὲν πρέπει νὰ
ὑπάρξῃ ἀτολμία καὶ φόβος.

Ὅλοι, ἄνδρες, γυναῖκες, νέοι, γέροντες, παιδιὰ, εἴμε-
θα ἀγωνισταί. Τὸ μέτωπον τοῦ ἀγῶνος εἶναι παντοῦ, δὲν
περιορίζεται μόνον πέραν ἐκεῖ ὅπου ἀντηχεῖ τὸ τηλεβόλον

SISMANOGLIO
MEGARO

καὶ ἡ πολεμικὴ ἰαχὴ, μέτωπον τοῦ ἀγῶνος εἶναι κάθε ἑλλη-
νικὴ καρδιά. Ἄπ' αὐτήν, ἀπὸ τὴν καρδιά μας πρέπει νὰ
ἀναβλύσουν οἱ ἐνθουσιασμοί, αἱ ἐμπνεύσεις, αἱ προσπι-
θεια, αἱ προσφοραί, αἱ θυσίαι, τὰ ἔργα.

Διότι εἶναι ἡμέραι ἔργων αἱ ἡμέραι ποὺ ζῶμεν αὐ-
ταί. Ἔργων καὶ ὄχι λόγων, ἔργων καὶ ὄχι ἀδολεσχιῶν.

Ἄς ἐργασθῶμεν, δὲν ἔχομεν καιρὸν γιὰ νὰ ἀκούω-
μεν καὶ παρατάσσωμεν λόγια, ὁ καιρὸς εἶναι πολῦτιμος.
Κάθε δευτερόλεπτον ἔχει βάρος αἰῶνος, κάθε δευτερόλε-
πτον μπορεῖ νὰ κρίνῃ τὴν τύχην τῆς ἀγαπημένης πατρί-
δος μας.

Ναί, γιατί σὰς εἶπα στὴν ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας μου ὅτι
τὸ βῆμα σήμερον δὲν μᾶς χρειάζεται, ὅτι τὸ βῆμα εἶναι
περιττόν, ὅτι τὸ βῆμα ἀποτελεῖ σήμερα μίαν ἀσυνέπειαν.

Τὸ βῆμα δὲν μᾶς χρειάζεται. Γιατί ἄλλωστε νὰ
ὑπάρχη;

— Μήπως τάχα γιὰ νὰ μᾶς ὑπενθυμίξῃ τὴν ἱστορίαν
τοῦ Ἔθνους μας;

Μὰ ἡ ἱστορία αὐτὴ ἡ ἀρχαία, ἡ ἐνδοξὸς ξαναζῆ
εἰς τὰ σημερινὰ μεγαλοεργήματα.

— Μήπως τάχα γιὰ νὰ μᾶς μεταδώσῃ ἐνθουσιασμούς;

Μὰ οἱ ἐνθουσιασμοὶ αὐτοὶ πηδοῦν βουγά, δια-
σχίζουν θαλάσσις, πετοῦν εἰς τοὺς αἰθέρας καὶ σκοραίζονται
εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἰδικόν μας καὶ ξένον καὶ τὸν δονοῦν,
τὸν συγκινοῦν, τὸν συγκλονίζουν.

— Τί μᾶς χρειάζεται λοιπὸν τὸ βῆμα;

Δὲν ἔχει νὰ σὰς μεταδώσῃ τίποτε. Ὅσονδήποτε
εὐγλωττον καὶ ἂν τὸ φαντασθῶμεν αὐτό, θὰ ἀποτελέσῃ
κενιχρὸν ἀντίλαλον τοῦ παιᾶνος, ὅσονδήποτε ὑψηλὸν καὶ
ἂν τὸ νοήσωμεν, δὲν θὰ φθάσῃ ποτέ τὸ ὕψος τῆς Πίνδου.

Ἄς χρημνίσωμεν λοιπὸν τὸ βῆμα!

Μὰ γιὰ νὰ τὸ κάμωμεν αὐτὸ ἐπάξια, πρέπει νὰ
δείξωμεν, νὰ ἐμφανίσωμεν, νὰ προσφέρωμεν ἔργα.

Ὅλοι μποροῦμεν κάτι νὰ δώσωμεν: ἀπὸ τὸ χρῆμά
μας, ἀπὸ τὴν δύναμί μας, ἀπὸ τὸ ψωμί μας αὐτό.

Εἶναι λίγα;

Μᾶς μένει ἡ καρδιά μας αὐτή. Εἶναι πολῦτιμος καὶ
θαυματουργός. Αὐτὴν ἄς προσφέρωμεν πρῶτιστα ὅλων
καὶ ὀλοκληρωτικά.

Αἱ προσφοραὶ μας ἄς ἀποτελέσουν ἓνα πελώριο βουνὸ
μὲ τὸν ὄγκον των καὶ εἰς τὸ βουνὸ αὐτό, τὸ ὁποῖον θὰ
εἶναι ἔργον δικό μας, δικό μας δημιουργημα, ἄς ἀναβῶμεν
ὑπερήφανα. Ἄς τὸ κάμωμε σκοπιὰν γιὰ νὰ ἴδοῦμε τὴν
μεγάλην ἱεροτελεσίαν τὴν ὁποίαν ἐπιτελεῖ μίαν ἀκόμη
φορὰν τὸ Ἔθνος μας.

Καὶ τότε θὰ παρακολουθήσωμεν μὲ συνοχὴν ἀλλὰ
καὶ μὲ ἐγκαύχησιν ἐκεῖνο ποὺ διεξάγεται ἐκεῖ πέρα:

Θὰ ἴδοῦμε τότε ἐπάνω στὰ χιονισμένα βουνά, σὰν
σὲ ἀχειροποίητο χαρτί, νὰ γράφεται μὲ τὸ πολυτιμότερο
μελάνι, μὲ τὸ αἷμα δηλαδὴ τῶν γενναίων μας, ἡ φράσις
ποὺ ἀπετέλεσε πάντοτε τὴν ἐθνικὴν μας σημαίαν:

— Ἐλευθερία ἢ θάνατος!

Καὶ θὰ ἀκούσωμεν ἀπὸ τὴν Δόξαν ποὺ θὰ κατα-
βαίνη δαφνοστεφῆς ἀπὸ τὰ οὐράνια τὸ χαρμόσυνον
ἄγγελμα:

— Ἐλευθερία καὶ Νίκη!

151-201-257

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΞΕΤΥΠΩΘΗ ΕΙΣ ΤΟ
 ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΣΙ-
 ΤΟΥΡΗΓΑΛΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ
 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1941

ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΙΟ

D	Σ	ΕΕ	ΜΟ	Ζι	
187	14	11	24	14	12
187	14	13	18	11	15
13	11	14	12	18	25
19	11	14	14	2	19
15	14	7	15	15	13
9	3	4	6	1	1
4	1	3	1	1	1
7	6	3	8	4	2
1	1	3	9	3	2
	4	6	9	1	2
	1	5	7	6	3
	1	5	5	3	4
	4	1	4	4	4
	9	4	8	5	3
	1	5	1	6	4
	1			5	3
	1			6	4
	2	148	151	85	110
	5	1		6	14
	8	2		5	12
	9	9		3	22
	9	6		6	19
	9	9		1	5
	9	2		4	8
	128	6		5	
	4	181		2	199
	9				
	5				
	24				
	6				

 SISMANOGLIO
MEGALIO

~~~~~  
ΤΙΜΑΤΑΙ ΓΡΟΣΙΑ 50  
~~~~~